

MAPA TERRORU PRL W BYDGOSZCZY

Marek Kowalski

Siedziba Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego w Bydgoszczy, mieściła się w budynku przy ul. Gdańskiej, który wchodził w skład mieszczących się tam koszar wojskowych – obecnie ul. Gdańska 147. Aktualnie obiekt użytkuje Wojskowy Ośrodek Medycyny Prewencyjnej – wewnątrz znajdują się pomieszczenia laboratoryjne.

5

1

Dawna siedziba Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Bydgoszczy i Wydziału Więziennictwa przy ul. Markwarta 4, (1945-1947) Obecnie kompleks Szpitala MSWiA w Bydgoszczy. (od roku 1956)

4

Dawna siedziba Informacji Wojskowej w Bydgoszczy Okręgowy Zarząd Informacji Wojskowej MON/KdsBP Okręgu Wojskowego nr II w Bydgoszczy ulokowany był w latach 1945-1956 w budynku koszar garnizonu bydgoskiego przy ul. Warszawskiej 10. Obecnie budynek ten, wzniesiony w drugiej połowie XIX w., jest własnością wojska, z przeznaczeniem na siedzibę Komendy Garnizonu w Bydgoszczy.

3

Siedziba WUBP/WU ds. BP, ul. Chodkiewicza 8, później Policyjnej Izby Dziecka

2

Siedziba SB, ul. Chodkiewicza 32, obecnie budynek Prewencji Policji

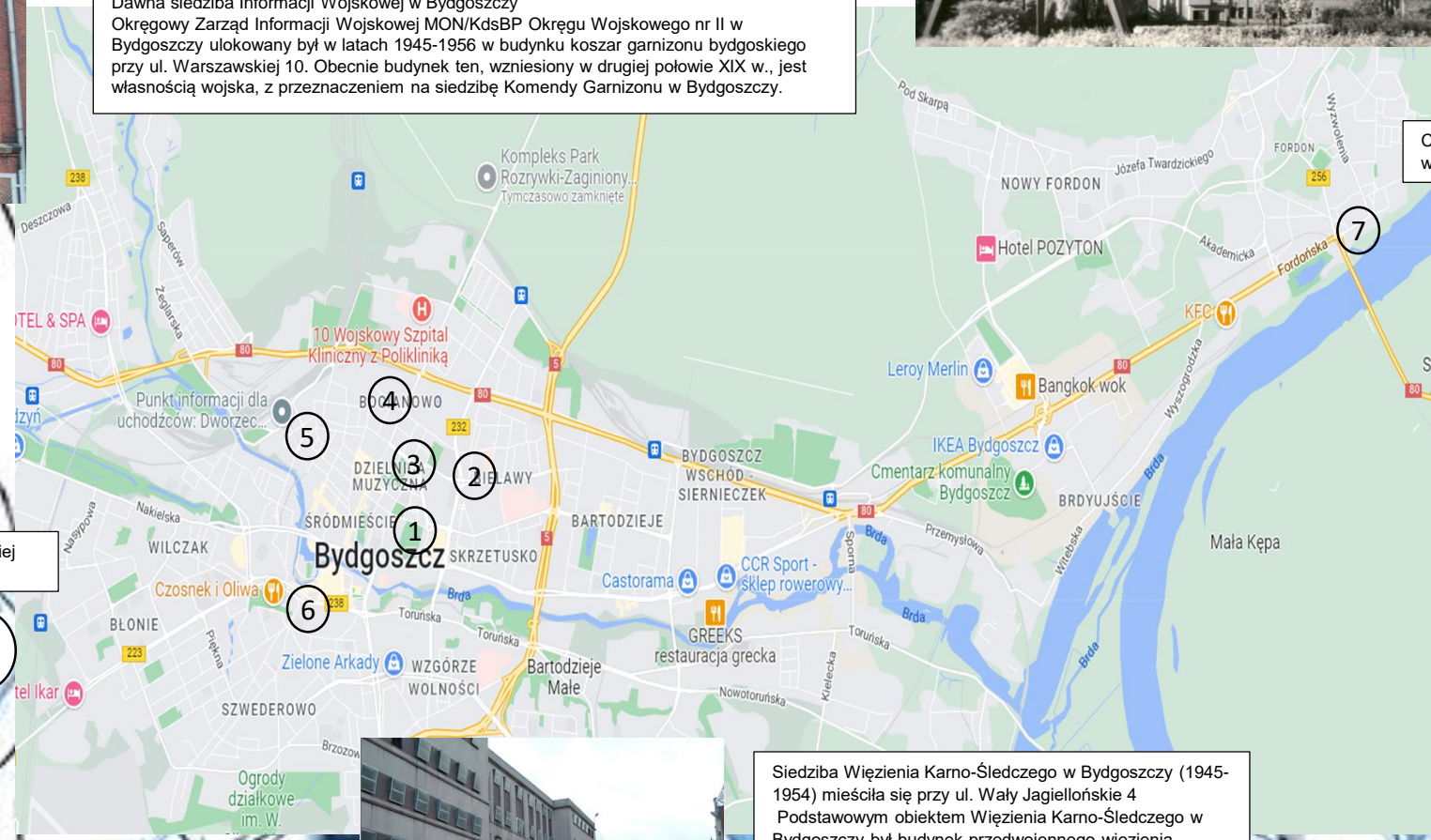
6

Siedziba Więzienia Karno-Śledczego w Bydgoszczy (1945-1954) mieściła się przy ul. Wały Jagiellońskie 4 Podstawowym obiektem Więzienia Karno-Śledczego w Bydgoszczy był budynek przedwojennego więzienia państwowego (tzw. czerwony pawilon). Znajdujący się tuż obok tzw. biały pawilon, (przedwojenne więzienie policyjne), został w 1945 r. zajęty przez WUBP w Bydgoszczy na Areszt Wewnętrzny. Areszt Wewnętrzny uległ likwidacji wraz z rozwiązaniem UB – biały pawilon włączono wtedy w skład więzienia.

7

Centralne Więzienie Karne, ul. Rynek 8 w Fordonie , w tym więzienie polityczne dla kobiet

Mapa terroru PRL w Bydgoszczy

1. Dawna siedziba Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Bydgoszczy i Wydziału Więziennictwa przy ul. Markwarta 4.(1945-1947).

Obecnie kompleks Szpitala MSWiA w Bydgoszczy (od roku 1956)

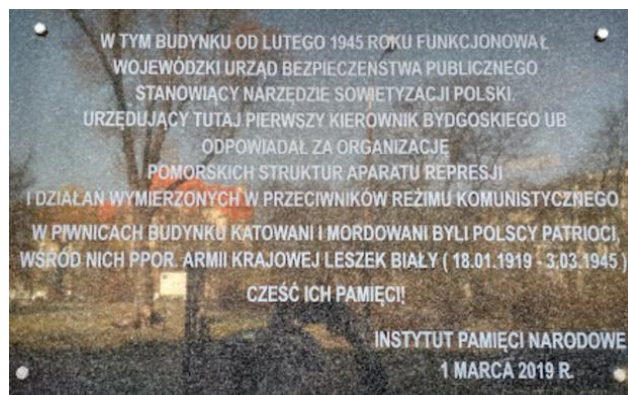
Budynek, w którym mieściła się siedziba WUBP przy ul. Markwarta 4 został wzniesiony w pierwszej połowie XX w. Ze względu na liczne remonty (ostatni w latach dziewięćdziesiątych XX w.) nie zachował się pierwotny układ piwnic i kondygnacji.

Archiwalne fotografie pochodzą z Kroniki szpitala MSW w Bydgoszczy 1945-1980. Kronika przechowywana jest obecnie w szpitalu MSWiA w Bydgoszczy.

- Na fotografiach obok :
- **Budynek przy ul. Markwarta 4 – pierwsza siedziba WUBP w Bydgoszczy w 1945 r., a jednocześnie siedziba Wydziału Więziennictwa tegoż WUBP w latach 1945-1947; od 1947 r. siedziba Wojewódzkiego Szpitala WUBP (widok z roku 1966)**
- Widoczne ww. budynki oraz łącznik, który zespolił je w jeden obiekt po przebudowie lat 1966-1967 (widok z roku 1967)
- Widok ogólny Wojewódzkiego Szpitala MSW w Bydgoszczy od strony Parku Czynu Społecznego (początek lat 70-tych XX w.)
- Tablica pamiątkowa IPN

Fotografia przedstawia widok zewnętrzny obecnego kompleksu Szpitala MSWiA w Bydgoszczy.

1. *Biały Leszek (1919 – 1945)*

ppor. pseud. „Jakub”, „Radus”, szef łączności Inspektoratu ZWZ-AK w Bydgoszczy

Leszek Biały (ps. Jakub i Radus) (ur. 18 stycznia 1919 w Sewerynowce (Podole), zm. prawdop. 3 marca 1945 w Bydgoszczy) – podporucznik, szef łączności Okręgu Pomorskiego Armii Krajowej.

Przed wybuchem II wojny światowej studiował na Uniwersytecie Lwowskim.

Od wiosny 1940 mieszkał w kamienicy przy ul. Garbary 19 w Bydgoszczy. W czasie wojny służył w szeregach Armii Krajowej jako szef łączności Okręgu Pomorskiego. Po wyzwoleniu Bydgoszczy został pracownikiem węzła radiowego. Został aresztowany w lutym 1945 i jego dalsze losy są nieznane. Jako datę śmierci przyjęto 3 marca 1945.

W październiku 1956 odkryto jego szczątki w piwnicy budynku UB przy ul. Markwarta 4.

Jego pogrzeb odbył się 17 listopada 1957 na cmentarzu na Bielawkach

TRASA WYCIECZKI z ul. ks. R.Markwarta 4 na ul. J.K. Chodkiewicza 32

Restauracje Kawiarnie Sklepy spożywcze Atrakcje Więcej

Księdza Ryszarda Markwarta 4, 85-015 B

Jana Karola Chodkiewicza 32, 85-671 Q

Dodaj miejsce docelowe

Opcje

Wyślij trasę na telefon

	przez Ignacego Paderewskiego i Jana Karola Chodkiewicza	18 min	1,4 km
Szczegóły			
	przez Michała Kleofasa Ogińskiego/DW232	17 min	1,3 km
	przez Jana Karola Chodkiewicza	17 min	1,3 km

Wszystkie trasy są przeważnie po płaskim terenie

Warstwy

2. Służba Bezpieczeństwa ul. J.K. Chodkiewicza 32 obecnie Budynek Prewencji Policji w Bydgoszczy

- W 1945 roku budynek przez kilka miesięcy zajęty był przez wojska radzieckie, znajdował się tam wówczas obóz przejściowy dla jeńców niemieckich. **Po 1946 roku przeprowadzono większy remont wewnątrz, w trakcie którego zmianie uległo rozplanowanie dużych sal na poszczególnych kondygnacjach.** Salę gimnastyczną podzielono na trzy odrębne pomieszczenia.
- **Po remoncie gmach zajmowała Służba Bezpieczeństwa,** a od 1956 roku Komenda Wojewódzka Milicji Obywatelskiej (w latach 70. XX w. przeprowadzona do nowo wzniesionego budynku przy ul. Powstańców Wlkp).
- **Od 1980 roku w budynku przebywały formacje ZOMO,** wówczas też przeprowadzono kolejny remont wewnątrz, nie naruszając jednak pierwotnej konstrukcji budynku.
- Kaplica w dawnej sali gimnastycznej czynna była do 1945 roku, a następnie urządzono w niej ogólnodostępne kino „Gwardia”, które istniało aż do lat 60. XX w. W latach 1960-1970 do dawnej sali gimnastycznej dobudowano kilka budynków, które zmieniły wygląd architektoniczny budynku.

3. Siedziba WUBP/WU ds. BP, ul. Chodkiewicza 9, później Policyjnej Izby Dziecka

3. Siedziba WUBP/WU ds. BP, ul. Chodkiewicza 8

Czesław Rządkosz ps. „Jastrząb” ur. 1931 r. w Fordonie. zm. 2022 w Bydgoszczy

Członek młodzieżowej organizacji niepodległościowej. 21 lutego 1950 r. skazany przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Bydgoszczy na 6 lat pozbawienia wolności.

Karę odbywał m.in. w obozie pracy w Piechcinie oraz w górniczych batalionach pracy przymusowej. Aktywny działacz na rzecz przywracania pamięci o miejscach zbrodni komunistycznych i represjach wobec więźniów politycznych.

Inicjator tablicy upamiętniającej ofiary i trud niewolniczej pracy w kamieniołomach w Piechcinie w kościele pw. Matki Boskiej Częstochowskiej.

Inicjator budowy pomnika w Licheniu jako członek Związku Represjonowanych Politycznie Żołnierzy Górników.

Członek Związku Więźniów Politycznych Okresu Stalinowskiego Oddział w Bydgoszczy.

Czesław Rządkosz był laureatem Nagrody Honorowej Prezesa IPN „Świadek Historii”.

TRASA WYCIECZKI z J.K. Chodkiewicza 9 na ul. Gdańska 147

The screenshot displays a Google Maps interface with a walking route from Jana Karola Chodkiewicza 9 to Gdańska 147. The route is highlighted in blue and passes through Gdańska and Kamienna streets. The interface includes search bars, navigation icons, and a list of route options.

Search and Destination:

- Start: Jana Karola Chodkiewicza 9, 85-065 Bydgoszcz
- End: Gdańska 147, 85-674 Bydgoszcz

Route Options:

Route Description	Distance	Time
przez Gdańska Szczegóły	700 m	9 min
przez Kamienna/DK80	900 m	11 min

Map Details:

- Street names: Gdańska, Kamienna, Pomorska, Chocińska, Kaszubska.
- Landmarks: Kwatera żołnierzy poległych w I WS, CICOŃSCY MECHANIKA..., Centrum SPIDER, Lidl, Biedronka, Powiatowa Stacja Sanitarno..., Restauracja Wietnamska Sajgon, Santander Bank Polska SA, Medycyna Estetyczna Giziński Bydgoszcz, Żabka, Nowy kampus Akademii Muzycznej, ROD "Jedność", AS BOX, Planeta Tańca Joanny Ossowskiej.
- Other points of interest: Gdańska 147, Inspektorat Wsparcia Sił Zbrojnych, Grupa Simple - Biuro Nieruchomości i..., Zabka, Kawiarnie, Sklepy spożywcze, Atrakcje, Więcej.

4. Siedziba Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego w Bydgoszczy

mieściła się w budynku przy ul. Gdańskiej, który wchodził w skład mieszczących się tam koszar wojskowych – obecnie ul. Gdańska 147.

Aktualnie obiekt użytkuje Wojskowy Ośrodek Medycyny Prewencyjnej – wewnątrz znajdują się pomieszczenia laboratoryjne, w tym laboratorium mikrobiologiczne (obowiązuje całkowity zakaz obecności osób postronnych – nie ma możliwości wykonania zdjęć wewnątrz).

TRASA WYCIECZKI z ul. Gdańska 147 na Warszawską 10

Restauracje Kawiarnie Sklepy spożywcze Atrakcje Więcej

Gdańska 147, 85-674 Bydgoszcz

Warszawska 10, 85-915 Bydgoszcz

Dodaj miejsce docelowe

Opcje

Wyślij trasę na telefon

	przez Artyleryjska	23 min	1,9 km
	Szczegóły		
	przez Artyleryjska i Zygmunta Augusta	23 min	1,9 km
	przez Hetmańska	25 min	2,0 km

Map showing the route from Gdańska 147 to Warszawska 10. The selected route is highlighted in blue and consists of three segments: 23 min (1,9 km) via Artyleryjska, 23 min (1,9 km) via Artyleryjska and Zygmunta Augusta, and 25 min (2,0 km) via Hetmańska.

5. Okręgowy Zarząd Informacji Wojskowej MON/KdsBP Okręgu Wojskowego nr II w Bydgoszczy

Okręgowy Zarząd Informacji Wojskowej MON/KdsBP Okręgu Wojskowego nr II w Bydgoszczy ulokowany był w latach 1945-1956 w budynku koszar garnizonu bydgoskiego przy ul. Warszawskiej 10.

Obecnie budynek ten, wzniesiony w drugiej połowie XIX w., jest własnością wojska, z przeznaczeniem na siedzibę Komendy Garnizonu w Bydgoszczy.

Obok na fotografii:

- cele ulokowane na strychu budynku,
- widok tylnych murów ww. cel od strony strychu,
- cele na strychu,
- cele ulokowane w piwnicach,
- schody prowadzące do aresztu w piwnicy,
- budynek od zewnątrz.

TRASA WYCIECZKI

z ul. Warszawskiej 10 na Wały Jagiellońskie 4

Warszawska 10, 85-915 Bydgoszcz

Areszt Śledczy, Wały Jagiellońskie 4, 85-1...

Dodaj miejsce docelowe

Opcje

Wyślij trasę na telefon

przez Jana i Jędrzeja Śniadeckich	27 min	2,2 km
przez Dworcowa	27 min	2,2 km
przez Królowej Jadwigi	28 min	2,2 km

Wszystkie trasy są przeważnie po płaskim terenie

6. Siedziba Więzienia Karno-Śledczego w Bydgoszczy (1945-1954) Obecnie areszt śledczy

Siedziba Więzienia Karno-Śledczego w Bydgoszczy (1945-1954) mieściła się przy ul. Wały Jagiellońskie 4.

Obiekt ten w okresie XIX w., dwudziestolecia międzywojennego, a także w czasie II wojny światowej wykorzystywany był na cele więzienne.

Główny gmach kompleksu więziennego został wzniesiony w końcu XVIII w.

Podstawowym obiektem Więzienia Karno-Śledczego w Bydgoszczy był budynek przedwojennego więzienia państwowego (tzw. czerwony pawilon). Znajdujący się tuż obok tzw. biały pawilon, (przedwojenne więzienie policyjne), został w 1945 r. zajęty przez WUBP w Bydgoszczy na Areszt Wewnętrzny. Areszt Wewnętrzny uległ likwidacji wraz z rozwiązaniem UB – biały pawilon włączono wtedy w skład więzienia.

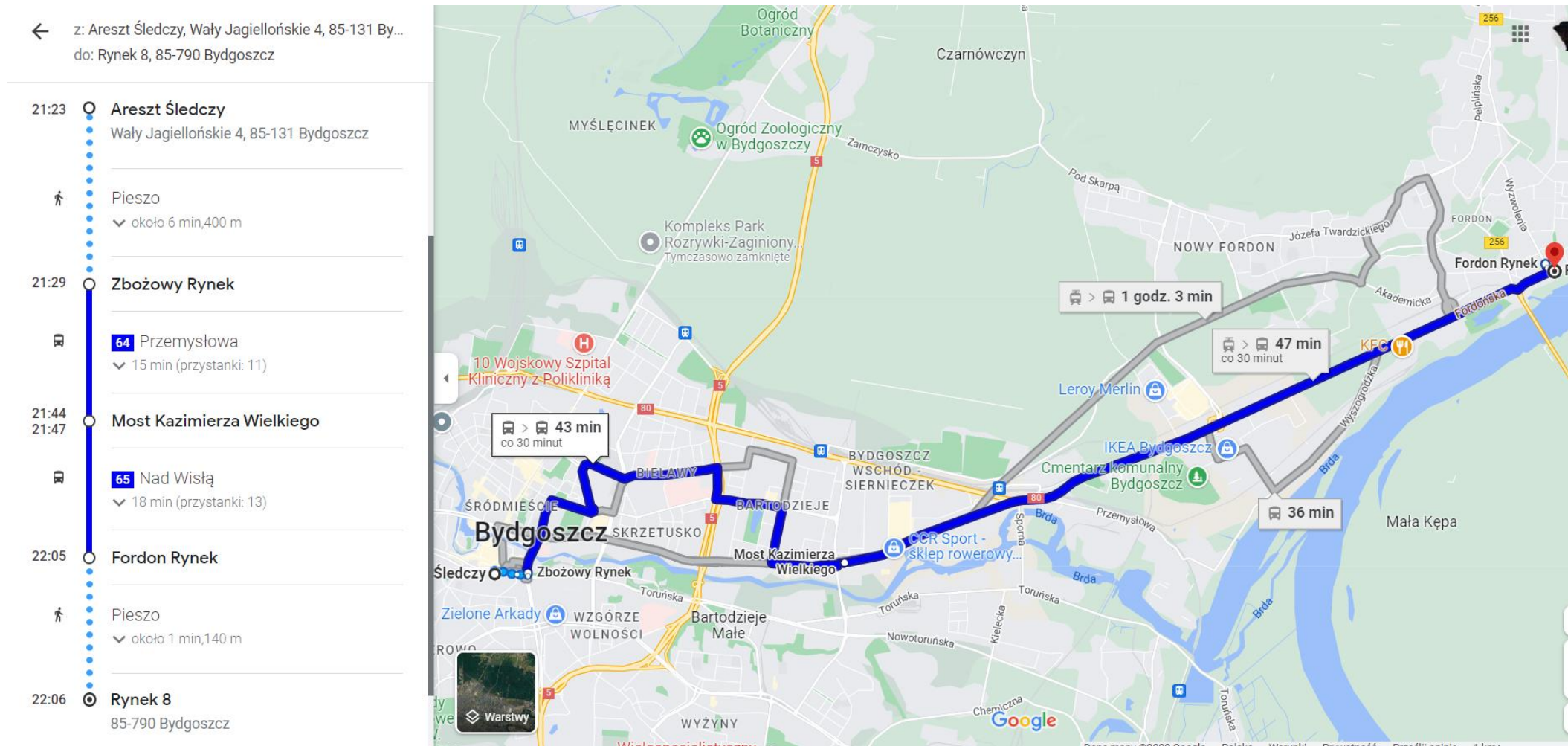
Na fotografiach obok:

- widok zewnętrzny b. Więzienia Karno-Śledczego w Bydgoszczy WUBP
- wnętrze więzienia

TRASA WYCIECZKI

z ul. Wały Jagiellońskie 4 do Fordonu – Rynek 8

7. Fordon - Centralne Więzienie Karne, ul. Rynek 8

Więzienie dla kobiet w Fordonie zaczęło funkcjonować w 1853 roku i było filią zakładu karnego w Koronowie.

Po odzyskaniu niepodległości było tzw. więzieniem ciężkim, dla kobiet z wyrokami powyżej 3 lat.

W dwudziestoleciu międzywojennym spory nacisk kładziono tu na resocjalizację, oddziaływania wychowawcze poprzez pracę. Była tu m.in. pracownia koronkarska, a w 1936 roku otwarto pierwszą w historii zakładu jednoklasową szkołę powszechną. Co ciekawe, osadzone mogły tu przebywać ze swoimi dziećmi, dla których otwarto żłobek.

Naloty we wrześniu 1939 roku nie uszkodziły obiektów zakładu. Po wkroczeniu Niemców do Fordonu budynki zostały zajęte przez niemieckie oddziały, przygotowujące tereny położonej nieopodal Doliny Śmierci pod egzekucje tysięcy Polaków. Od stycznia 1940, czynne było tu ciężkie więzienie dla kobiet. Napływały transporty więźniarek polskich, które po odbyciu kary w fordońskim więzieniu wywożone były do obozów koncentracyjnych w Auschwitz i Ravensbrück.

Do stycznia 1945 roku przewinęło się przez więzienne mury ponad 6000 kobiet, w tym kilkadziesiąt działaczek podziemia konspiracyjnego. Więzienie fordońskie należało do najcięższych zakładów karnych dla kobiet w okręgu Rzeszy Gdańsk-Prusy Zachodnie. Osadzano w nim wyłącznie Polki i Żydówki na mocy wyroków niemieckich sądów cywilnych za przestępstwa pospolite, a zwłaszcza wszelkie przejawy działalności antyniemieckiej.

Po roku 1945, w czasach stalinowskich w więzieniu przebywały kobiety skazywane w procesach politycznych. W czasie stanu wojennego, po roku 1981 to więzienie wykorzystano do internowania kobiet - działaczek „Solidarności” z Gdańska, Torunia i Bydgoszczy.

W roku 1984 więzienie przekształcono w zakład karny dla mężczyzn.

Bibliografia – informacje i zdjęcia

- <https://slady.ipn.gov.pl/sz/projekt-naukowo-badawc/województwo-kujawsko-p/bydgoszcz>
- <https://cmentarz.bydgoszcz.pl/wp/2016/05/27/leszek-bialy-1919-1945/>
- <https://slady.ipn.gov.pl/sz/projekt-naukowo-badawc/województwo-kujawsko-p/fordon/10689,Fordon-Centralne-Wiezienie-Karne.html>
- <http://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/62766>
- <https://bydgoszcz.tvp.pl/61187833/zmarl-czeslaw-rzadkosz>
- <http://www.mikolaj.bydgoszcz.pl/wy-2022/zmarl-cz-rzadkosz.html>
- <https://bydgoszcz.wyborcza.pl/bydgoszcz/7,48722,17960798,wiezienie-w-fordonie-ma-prawie-sto-lat-archiwalne-zdjecia.html> (Małgorzata Czajkowska, Więzienie w Fordonie ma prawie sto lat [ARCHIWALNE ZDJĘCIA], Gazeta Wyborcza 22.05.2015)
- Aplikacja Google Maps